لە ڕەخنەی لەمپنیزمی نەتەوەیی-ئایینیدا.. دیمانەی خەلیل کەیوان لەگەڵ حەمید تەقوایی

وەرگێڕانی بۆ کوردی:کاوە عومەر
٢٠٢٢\٩\٢٣

خەلیل کەیوان: ڕیشە و سەرچاوەی ئاوخواردنەوەی لەمپەنیزم لە کۆمەڵگا و لە سیاسەتدا کوێدایە؟ بۆچی هەندێ هێزی ڕاستڕەو هاوسۆزی و یاوەری بەکرێگیراوان و ئەلیکترۆنییەکانی ڕەژیم دەکەن لە دروستکردنی ژینگەیەکی پیس و ژەهراوی لە فەزای مەجازی و سۆشیال میدیادا؟ هێزی ڕاست و ئایینی لەم بوارەدا چ خاڵێکی هاوبەشیان لەگەڵ یەکتردا هەیە؟ چۆن دەتوانیت مامەڵە لەگەڵ ئەم رێبازە وێرانکەرەدا بکەیت؟ ئەم پرسیارانە لەگەڵ حامید تەقواییدا دەخەینە بەرباس.
حەمید تەقوایی لە دوو هەفتەی ڕابردوودا دوو حاڵەتی پڕ لە هات وهاواری لەمپنیزممان بەرەوڕوو بووینەوە، ئابی گۆرانیبێژی پۆپی فارسی بە بیانووی ئەوەی لە کۆنسێرتێکدا گۆرانی “خەلیجی هەمیشە فارسی”ی پێشکەش نەکردووە، تووشی سووکایەتی و بێڕێزی و تەنانەت هێرشی شەخسی بوویەوە لە دوبەی. چەند ڕۆژێک لەمەوبەر، دوای کۆچی دوایی ڕەزا براهنی، شاعیر، نووسەر، ڕەخنەگری ئەدەبی، چالاکی سیاسی، ڕووبەڕووی هەمان دۆخ بووین. بۆچی حکومەت و سایبرییەکان لەگەڵ هەندێک هێزی ڕاستڕەودا پێکەوە دەوەستن و دەبنە یەک دەنگ لەم حاڵەتانەدا و هەندێک جاریش بە چەکی لەمپنیزمەوە دێنە مەیدان؟ بۆچونی ئێوە لەم بارەیەوە چییە؟
حەمید تەقوایی: بە بڕوای من لەمپەنیزم یەکێکە لە سیما هاوبەشەکانی ئایین و ناسیۆنالیزم. نەک هەر لە کۆمەڵگای ئێراندا، بەڵکو لە هەموو شوێنێکی جیهاندا، دەبینیت کە لەمپەنەکان ئەو چینانەن کە خۆیان قوربانی کۆمەڵگای چینایەتین، لە ئێرانیشدا بە کڵاوی مەخمەلی، کەسانی نەزان و هتد ناویان دەبەن، ئەمانە هەمیشە ئەو چینانەن کە… ئامرازەکانی بزووتنەوە ئایینییەکان و یان ڕەوتە ناسیۆنالیستەکان بوون. هەرچەندە توێژی لەمپەنەکان خۆیان هیچ بنەمایەک و هیچ ڕێبازێکی فیکری و ئەخلاقیان نییە، بەڵام تووشی جۆرێک لە دەمارگیری و بیروباوەڕ بووە کە لەسەر بنەمای دۆگما و تابۆی ئایینی-نەتەوەیی-نیشتمانپەروەری دامەزراوە. بە نموونە

خۆشەویستی بۆ “مەولا عەلی” سیمایەکی خەڵکە نەزانەکانی ئێرانە، یاخود ڕەخنەگرتن لە خاک و ئاڵا و “جەنگاوەرانی دێرین” هتد هەمیشە سیمایەکی لومپەنەکان بووە. دەتوانن لە هێرشەکانی ئەم دواییەی هێزە ڕاستڕەوەکاندا کە باستان کرد و ئەو کەشوهەوا ژەهراوییەی کە دروستیان کردووە، شوێنەواری ئەم جۆرە لۆمپنیزمە دەبینن.

خەلیل کەیوان: ڕەنگە تۆ ئاشنای گۆرانی “هەمیشە کەنداوی فارس” بیت، کە ئابی بەزۆری لە کۆنسێرتەکانیدا دەیڵێت. ویستم بپرسم ڕای ئێوە چییە لەسەر ئەو مشتومڕانەی لەسەر ئەم گۆرانییە هاتە ئاراوە و ئەو هێرشانەی کە هێزە ڕاستڕەوەکان و میدیاکانی حکومەت بۆ سەر ئیبی دەستیان پێکرد؟

حەمید تەقوایی: ئەبی سا□□انێک لەمەوبەر ئەم گۆرانییەی وتبوو، جارێکیش ڕەخنەی گرتبوو لە وتنی گۆرانییەکی لەو شێوەیە لەژێر ناونیشانی “نۆستالژیک بووم”، بەڵام لە هەر حاڵەتێکدا وەک گۆرانیبێژێک مافی ئەوەی هەیە هەر گۆرانییەکی خۆی لە شوێنێک بڵێت و لە لە شوێنێکی تر نەیڵێتەوە. ئەم هێرشە ڕاستڕەو و فاشیستییە کە لە ئێستادا بۆ ئەبی دەکرێت، هێرش دەکاتە سەر خاڵە بەهێزەکەی، واتە بۆچی ئەم گۆرانییەی نەگوتەوە. بەڕای من ئەو مشتومڕانەی لەسەر ئەم پرسە دەستیپێکردووە، بەڕوونی ئەوە دەردەخات کە بۆچی ئەم گۆرانییە کۆنەپەرستانە و تەفرەقە ئامێزە. ئەمە گۆرانییەکی کۆنەپەرستانەیە کە ناوەرۆکەکەی ئاو کردنە بەئاشی هەمان ئەو هێزە ناسیۆنالیستیانەدا کە ئێستا هێرش دەکەنە سەر ئابی. باسەکە لەسەر ئەوە نییە کە هەڵوێستی سیاسی ئابی چی بووە یان چییە؟ من ناچمە ناو ئەم باسەوە. هه ر هه ڵوێستێکی هه بێت، به رگریکردن له ئابی له به رامبه ر هێرشی ڕاسته کاندا به مانای به رگریکردن له هه ڵوێسته کانی نییه ، به ڵکو به مانای داکۆکیکردنه له گۆرانیبێژێك كه مافی هه یه له هه ر شوێنێك بیه وێت هەر گۆرانییه ك بڵێت یان نه ڵێته وه . وە دووه□م: وەڵامێکە بۆ ڕەفتارێکی تەواو قێزەونی دژە مرۆڤانەی لۆمپنیە بۆ گۆرانیبێژێک بۆ بڕیاری دروست بۆ خ□ بەدوورگرتن لە وتنی گۆرانییەکی ڕقاوی و ئاژاوەنێرەوە. هیوادارم لە هیچ شوێنێک ئەم گۆرانییە نەڵێت.

بەڵام بەبێ گوێدانەمامەڵە لەگەڵ گۆرانییەک، تەواوی ئەو مشتومڕەی کە لەسەر ناوی خەلیج دەستیان پێکردووە، تەواو بێمانایە. باسەکە لەسەر ناوێکە. هەروەها کەنداوی مەکسیکمان هەیە، زەریای هیندیمان هەیە، زۆر حاڵەتمان هەیە کە ناوی وڵاتێک لەسەر زەریایەک یان دەریاچەیەک یان کەنداوێک بێت و هتد. ئەمەش مافی□کی تایبەت بە خەڵکی ئەو وڵاتە نادات، هەروەها بە مانای ئەوە نییە کە خەڵکی دیکە لە تەنیشت ئەو وڵاتەوە ناژین یان مافی بەکارهێنانیان نییە.

گۆڕینی ناو هیچ شتێک ناگۆڕێت، بەڵکو ناسیۆنالیزم بەدوای گەورەییدا دەگەڕێت بەدوای پیرۆزی و ڕێوڕەسمی خۆیدا دەگەڕێت لە ناوەکاندا، چونکە ئامانجە چینایەتییەکانی پێویستی پێیەتی. لە ڕاستیدا جەماوەری خەڵک هیچ ڕەخنەیەکیان لە ناوەکان نییە. خەڵک دەیانەوێت بە یەکسانی سوودمەند بن لە دیارییەکانی دەریا و زەریا و کەنداو و ڕووبار کە لە نزیکییەوە دەژین. شەڕ لەسەر ناوەکە لەلایەن ئەو کەسانەوە دەستپێدەکات کە گرنگی بە مافی مرۆڤ و یەکسانی هەموو مرۆڤەکان نادەن، سەربەخۆ لەو شوناسە نەتەوەیی و نیشتمانپەروەر و ئایینی و نەتەوەییەی کە پێیانەوە بەستوون.

بیرتانه له سه رده می شادا هه مان شتیان له سه ر ناوی (شه ت العرب) و ڕووباری ئه لوه ند ده سیتی پێکردبووه . ئەگەر ئاماژە بە ئینسایکلۆپیدیاکان بدەیت یان ئەمڕۆ ئاماژە بە ویکیپیدیا بکەیت، ئەوا تووشی ناوی شەتولعەرەب و کەنداوی فارس دەبیت. ئەم ناوانە لە سەردەمی ئێمەدا ئاسایی و نەریتن و هەتا و هەتایی نین. ئەگەر ناسیۆنالیستەکان خەڵک بە تەنیا جێبهێڵن کەس کێشەی لەگەڵ ئەم ناوانەدا نییە. ئەوە ناسیۆنالیزمە کە ئەم ناوانە دەکاتە ئاڵا، بە ڕێوڕەسم وپیرۆزی بە هێرشکردنە سەر بێگانەکان و هێرشکردنە سەر بیانییەکان و بڵاوکردنەوەی ڕق و دووبەرەکی لە نێوان فارس و عەرەبدا. ناسیۆنالیزمی فارسی دەستەواژەی شاتولعەرەب قبوڵ ناکات و ناسیۆنالیزمی عەرەبیش ناوی کەنداوی فارس قبوڵ ناکات. لە هەردوولا ئەم شەڕە بە تەواوی کۆنەپەرستانەیە، دژە مرۆڤە، و هیچ پەیوەندییەکی بە خۆشگوزەرانی و ژیانی خەڵکەوە نییە، و ئازادی و شارستانییەتی ئەو کۆمەڵگایانەی کە ئاوا دابەشیان دەکەن. دەبێت لە بەرانبەر ئەم دابەشکردنانەیاندا بوەستینەوە. ئەم ناکۆکییە لەسەر ناوی کەنداوی فارس، سووتەمەنی شەڕەکانی داهاتووە، باروتی شەڕی نەتەوەیی-میللیە و لە ڕابردووشدا ئەم ململانێ ناسیۆنالیستییە بنەمای ململانێی نێوان ئێران و عێراق بوو لەسەر شەت ئەلعەرەب لە سەردەمی… دەسەڵاتی شا و شەڕی هەشت ساڵەی سەردەمی کۆماری ئیسلامی تەنانەت ئەمڕۆش شەڕی بەردەوامی ئۆکرانیا بە هەمان جۆری مەیلە گەورەیی خواز و ناسیۆنالیستی سووتەمەنی پێدەدرێت.

پێویستە لە دژی ئەم دووبەرەکییە نەتەوەیی-ئایینانە بوەستینەوە و پوچەڵیان بکەینەوە. یەکێک لە ڕێگاکانی پوچەڵکردنەوەی ئەم جۆرە مشتومڕانە سود وەرگرتنە لە بەکارهێنانی ناوی بێلایەنانە. دیاردە سروشتییەکانی وەک دەریا و کەنداو و هتد، دەتوانن ناوی وڵاتانیان هەبێت، بەڵام کاتێک ئەمە دەبێتە ئامرازێک بۆ ڕق و کینەیەکی ناسیۆنالیستی، پێویستە ئەو ناوانە هەڵبژێردرێن کە مانای نەتەوەیی-نیشتمانپەروەری-نەتەوەییان نییە.

لە هەموو حاڵەتێکدا کرۆکی ئەم ململانێیە لەسەر ناوەکان دژی بەرژەوەندی خەڵکە لە هەردوو وڵاتی عەرەبی و ئێراندا.

خەلیل کەیوان: بە جۆرێک باسی ڕەنگ و ڕیشەی کێشەکەت کرد، ویستم بپرسم چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەو هەستە نیشتمانپەروەری و ناسیۆنالیستیانەدا بکەین کە لەسەر ئەم جۆرە ناوانە سەرهەڵدەدەن و هەندێک جار هەڵدەقوڵێن و دەگۆڕدرێن بە شەڕ و ململانێیەکی گەورە، هەروەها هەڵکاری ئەم جۆرە دەمارگیریە نەتەوەییەکان.وە نیشتمانپەروەری چییە؟

حەمید تەقوایی: بەرژەوەندییە زەمینییە زۆر تایبەتەکان، بەرژەوەندییە چینایەتییە زۆر تایبەت و دیارەکان لە پشتی ئەم جۆرە لە دەمارگیری نەتەوایەتی و نیشتمانپەروەرانەن و باسەکە تەنیا پەیوەندی بە ناوی کەنداوی فارسەوە نییە. ئەمڕۆ پرسی ئاڵای سێ ڕەنگ، یەکپارچەیی خاک، مێژووی باوباپیران، کورشی گەورە، خاوەنداریەتی سێ دوورگەی تونب و گەورە و بچووک و ئەبو موسا و هتد، هەمووی کۆمەڵەیەکن کە سیستەمی بەهای ناسیۆنالیستەکان پێکدەهێنن. ئەمانە زنجیرەیەک ناون، زنجیرەیەک ئایکۆن و زنجیرەیەک هێما کە دەبێت ببینرێت، چی لە پشتەوەیە؟ بۆچی ئەمانە زۆر گرنگن؟ بۆچی ئەم هێمایانە لە چاوی ناسیۆنالیستەکاندا بەهای دەیان و سەدان جار زیاترە لە ژیانی مرۆڤەکان؟ بۆچی ناوی کەنداو بە ئەوان گرنگە و هەژاری و بێ مافی ئەو جەماوەرەی کە لە هەردوو دیوی کەنداودا دەژین گریمانە نەکراوە ؟ نە ئەو کوشتنی شەرەفانەی کە ڕۆژانە لە ئێران ڕوودەدەن و نە ئەو هەزار و یەک بەڵایەی کە ڕۆژانە خەڵکی عەرەب و فارس ڕووبەڕووی دەبنەوە؟ ئەوان ئەمە نابینن، بەڵام کاتێک پیرۆزی و تابۆی نەتەوەیی و نیشتمانپەروەریان دەخرێتە ژێر پرسیارەوە، دەمارەکانی ملیان دەردەکەون.

لە پشت ئەم فاشیزمەوە کە دەیبینین، ئەم لۆمپنیزمەی کە دەیبینین، بەرژەوەندی چینێکی دیاریکراو هەیە. چینی سەرمایەداری، ئەوانەی ئەمڕۆ پێیان دەوترێت لەسەدا یەک، لە ڕاستیدا لە ژێر ناوی نیشتمان، نەتەوە، یەکپارچەیی خاک و هتد، بەرگری لە بەرژەوەندییە چینایەتییەکانی خۆی دەکات. وڵات و میللەت بوارێکی تایبەتی قازانج و بازاڕی کار و بازرگانییانە. پیرۆزی سنوورەکان بەو مانایەیە کە ئەمە دەمانەوێت بازاڕەکەمان، خاکەکەمان، کاریگەری و هەژموونی خۆمان بپارێزین، تەنانەت ئەگەر ئەو کەسانەی لەوێ دەژین نەیانویستبێت. پیرۆزی یەکپارچەیی خاک واتە ڕووبەڕووبوونەوەی بەشێک لە کۆمەڵگا کە ڕەنگە لەبەر هەزار و یەک هۆکار نەیەوێت لەژێر ناوی ئەو وڵاتەدا بژی. دەیەوێت ژیانێکی تر بژی، یان ببێتە ئۆتۆنۆم، یان سەربەخۆ بێت و هتد. پیرۆزی سنوورەکان بنەمایەکە بە

ناسیۆنالیزم کە ئامادەن خوێن بڕێژن. ئامادەن هەزاران کەس بەکوشن بدەن، بەهەمان یەکپارچەیی خاک بپارێزرێت. ئەم جۆرە تابۆ و پیرۆزیانە بە پاراستنی بازاڕ و بارودۆخی ئابووری و سامانە سروشتییەکان و ناوچەی کاریگەری و کارکردی سەرمایە و قازانجیان پەیوەستن. ئەمە بنەمای کێشەکەیە.
هەر لەبەر ئەم هۆکارەیە کە لە سیستمی بەهای ناسیونالیزمدا چ ناسیۆنالیزمی توندڕەو و ناتوندڕەو، جێگایەک بۆ مرۆق و بەها گشتگیر و یەکسانە ئینسانییەکان نییە، بەڵکو بە تەواوی سێبەری هێما و ئایکۆنەکانی وەک سنوور و ئاڵا، مێژوو و مێژووی باوباپیران، باڵادەستی نەتەوەیی و بێگانەپەرستی. زۆرترین قسە لەسەر ئێرانییەکان دەکەن، کە تا ئەو ڕادەیە ڕێزیان لێدەگیرێت کە ڕێز لە سنوور و ئاڵا و ئاو و خاک دەگرن، ئەگینا پێیان دەوترێت خائین و نیشتیمان فرۆش و هتد.
تەوەری مشتومڕەکانی ئەم دواییە لەسەر ناوی کەنداو هیچی تر نییە جگە لەوەی ئێران و ئێرانییەکان لە عەرەبەکان باڵاترن. ئەم مشتومڕە دەتوانێت بچێتە شەڕی دراوسێیەتی و کوشتنی "بیانییەکان". مرۆق پێویستە زۆر وریا بێت بەرامبەر بەم ڕق و کینە، و ڕێگە نەدات دزە بکەنە ناو کۆمەڵگاوە.
خەلیل کەیوان: پێشتریش زۆر حاڵەتی ئەم جۆرە سوکایەتی و بێڕێزیکردنە ڕوویداوە. بە نموونە ماوەیەکی زۆر نەبوو، لە یەکێک لە ژوورەکانی کەباب هاوس، لە کاتێکدا سەرکردەکانی پارتێکی ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستڕەویش ئامادە بوون، لایەنگرانی ئەوان بە شێوەیەکی شەخسی و سووکایەتی پێکردن مامەڵەیان لەگەڵدا مینا ئەحەدیدەکرد. سکرتاریەتی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری لەم بارەیەوە ئاگادارییەکی دەرکرد و شەرمەزاری کرد. هەروەها پارتی دەستووری چەند ڕۆژ لەمەوبەر ئاگادارییەکی بڵاوکردەوە و داوای لە ئەندامانی "ئارەزوومەندانە"ی کرد لە کۆبوونەوەکانیاندا سووکایەتی و بێڕێزی نەکەن. بۆچی هێزە ڕاستڕەوەکان تا ڕادەیەک بە لۆمپنیزم تێوەدراون؟ ئایا پەیوەندییەک هەیە لە نێوان هەلومەرجی سیاسی کۆمەڵگای ئەمڕۆدا لەگەڵ ئەم جۆرە ڕووبەڕووبوونەوەی لۆمپنیستی؟ ئایا ئەو ڕاگەیاندنەی کە حیزبی دەستووری سەبارەت بە ئەندامە ئارەزوومەندەکانیان کردوویەتی و وتی سوکایەتی و بێڕێزی مەکەن بەسە؟
حەمید تەقوای: تا ئەو شوێنەی کە پەیوەندی بە بەشی یەکەمی پرسیارەکەتەوە هەیە، دەبێ بڵێم پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆ لە نێوان هەلومەرجی سیاسی ئەمڕۆ و سەرهەڵدانی لۆمپنیزمی ناسیۆنالیستیدا هەیە. لە هەلومەرجی سیاسی ئەمڕۆدا، هێزە ڕاستڕەوەکان، وەک پارتی

دەستووری و هتد، ئاسۆ و ئامانجی سیاسی ستراتیژییان لە دەستداوە، واتە گەڕانەوەی دەسەڵاتی پاشایەتی. چونکە گەڕانەوەی دەسەڵاتی پاشایەتی بەبێ کەسێک کە کاندیدی تەخت بێت شتێکی بێمانایە و دەزانین ئەمڕۆ کاندیدیان نییە. نوێنه ری ئه وان و ئیدیعای پاشایه تی داهاتوو له ئێران ساڵێك پێش ئێستا تاجی خۆی دانا و به ڕاشکاوانه رایگه یاند که سیسته می پاشایه تی دژی مافی مرۆڤه و ته نانه ت پێشبینیشی کرد که داهاتووی ئێران سۆسیالیستی بێت. بەڵام شێوەیە لە ڕووی سیاسییەوە فەرشەکە لە ژێر پێی شاهانە ڕاکێشرا و لە بۆشایی ئاسمان هەڵواسرابوون. ئێستا دیار نییە هۆکاری بوونی ئەو حیزبە دەستوورییە چییە؟ پاشایەتی بەبێ سوڵتان شتێکی بێمانایە و ئاسۆ و دیدگای خۆیان لەدەست داوە. بۆیە بۆ ئەوەی بتوانن جارێکی تر جێگەیان لە سیاسەتدا هەبێت، گوتاریان هەبێت، پەیوەندییان هەبێت، ناچار دەبن تەپڵی هەمان جۆرە لەڕادەبەدەر کۆنەپەرستانەی بەهـا نەتەوەیـی و نیشتمانپەروەرییەکانیـان لێبـدەن. ئەم چەقبەستووییەی هێزە ڕاستڕەوەکان وایکردووە زیاتر و زیاتر ڕوو لە جۆرێک لە لۆمپەنیزم بکەن لە مامەڵەکردن لەگەڵ نەیارەکانیاندا.

ئەوەی کە ئەوە وتتان کە حیزبی دەستووری لەم بارەیەوە ڕاگەیەندراوێکی داوە، خۆی لە خۆیدا هەنگاوێکی ئەرێنییە، بەڵام بە هیچ شێوەیەک بەس نییە. پرسیار ئەوەیە ئایا ئەوانیش ئیدانەی شەعبانی بێ مێشک دەکەن؟ ئایا هەروەها ئیدانەی کودەتای ١٩ ئاپی ١٩٥٣ دەکەن کە لەسەر شانی لۆمپەنەکان ڕوویدا؟ ئەندامە چالاکەکانی حیزبەکەیان و سەرکردەکانیان لەو کۆبوونەوەیەدا ئامادە بوون کە تیایدا مینا ئەو بێڕێزییەی پێکرا لەو کۆبوونەوەیەدا نەمدیت هیچیان بڵێن. تازە ڕایانگەیاندووە. ئەمە بەس نییە. پێویستە بە ڕوونی و یەکلاکەرەوە بوەستنەوە لەبەردەم ئەم سوکایەتیانە و ئەم لۆمپەنیزمەدا کە لە ژێر ناوی نیشتمان و یەکپارچەیی خاکی ئێرا و هتد چالاک کراوە. ئەمە بەشێکە لە پڕوپاگەندەی ئەمانە ئەحیزابەکن، کە بوار بە لۆمپەنیزم دەدەن. قسەی ناشرین و سوکایەتی بە هەر کەسێک کە پیرۆزی ئاڵای سێ ڕەنگ و یەکپارچەیی خاک و هتد قبوڵ نەکات، بەشێک بووە لە پراکتیکی ئاسایی شاهانە و حیزبە ڕاستڕەوەکان، کە بە شێوەیەکی قێزەون لە مامەڵەکردن لەگەڵ هاوشێوەکاندا دووبارە بووەتەوە لە ئەبی و ڕەزا بەراهینی.

ئەوەی لە هێزە سیاسییەکانی ڕاست چاوەڕوان دەکرێت ئەوەیە کە بە ئاشکرا ئیدانەی ئەم لۆمپەنیزمە بکرێت و حسابەکانیان جیا بکرێتەوە. لە ئەدەبیاتی خۆیاندا، لە نووسراوەکانیاندا، و لە قسەکانیاندا، مامەڵە لەگەڵ هیچ کەسێکدا ناکەن کە بە کەنداوی فارسی بە کەنداو یان کەنداوی عەرەبی ناوبردبێت، یان وتوویەتی ئەگەر مرۆڤەکان

لەکۆمەڵگادا بیانەوێت جیاببنەوە، مافی خۆیانە بە جیا بژین.
تا ئەو کاتەی پارتە ئۆپۆزسیۆنە ڕاستڕەوەکان خۆیان سووتەمەنی ئەم جۆرە گوتارە بدەن، لەمپێنیزم بوارێکی بۆ کوشتن دەبێت. وەک چۆن ئیسلامی دەسەڵاتدار بوارێکی لە کۆمەڵگادا بەخشیوە بە لەمپێنیزمی حیزبوڵا. ئەمە دەبێ بە هەموو هەزمانەوە دژی ئەم لامپێنیزمە ئایینی-ناسیۆنالیستییە بوەستین و ئەمە لە بنەڕەتدا ئەرکی چەپەکانە. لە هەلومەرجی سیاسی ئەمڕۆدا، یەکێک لە هۆکارەکانی شکەمەندکردنی ئەم لەمپێنیزمە ئەوەیە، لە کاتێکدا ڕاست زیاتر و زیاتر گەشەگیر بووە، چەپ لە هەڵمەتە مەیدانییەکان، لە گوتارەکان، لە بزووتنەوەی دادگاییکردن، لە بزووتنەوەی مامۆستایان و کرێکاران و… خانەنشینەکان، لە بزووتنەوەی دژی حیجاب و ئاپارتایدی سێکسیدا بەهێزتر و بەهێزتر بوون لە بزووتنەوەی دژی لە سێدارەدان و هتد.
ئەم جنێوە قێزەونانە کاردانەوەی زەبونانەیە بەرامبەر بە سەرهەڵدانی چەپ لە کۆمەڵگادا. بەم مانایە ئەرکی چەپەکانە کە لە بەردەم ئەم جۆرە چالاکییە سەروو ڕاست و لەمپێنیستیانەدا بوەستن و بیخەنە لایەکەوە.
خەلیل کەیوان: لومپێنیزم کێشەیەکی نوێ نییە، بەڵام ئەمڕۆ بەهۆی سۆشیال میدیا و فەزای مەجازییەوە زۆر فراوانتر بووە و پێگەیەکی وێرانکەرتری دۆزیوەتەوە. دەبێت چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەم دۆخەدا بکەین و بە تایبەتی ئەرکی حیزب و ڕێکخراو و هێزە ئۆپۆزسیۆنەکان لەم ڕووەوە چین؟
حەمید تەقوایی: وەک باسم کرد هێزی سەرەکی دژیان هێزی چەپی ناو کۆمەڵگایە، بەڵام ئامانجیان لە بنەڕەتدا هێرشکردنە سەر چەپەکانە.
دەبینیت ئێستا کۆماری ئیسلامی و ناسیۆنالیزم خاڵی هاوبەشی زۆریان دۆزیوەتەوە. کۆماری ئیسلامی بە حەتمی ڕووی لە ناسیۆنالیزم و پیرۆزی ئاو و خاک و نیشتمان کردووە، بە شێوەیەکی سەرەکی لە بەرئەوەی ئیسلام چیتر ئەو کەڵکەی نەماوە و بانگەواز بە ئیسلام زیاتر و زیاتر ڕق و کینە لە ڕژیم زیاتر دەکات. لەم پرسەدا گۆرانییەکانی ئەبی و "هەمیشە کەنداوی فارس"ی کۆماری ئیسلامی بە تەواوی لە لایەنی ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستەوە دەرکەوت. لە هێرشی کردنە سەر چەپیشدا هەمیشە پێکەوە بوون و شان بە شانی یەکتر بوون. ئایین و ناسیۆنالیزم هەمیشە شان بە شانی یەکتر ڕۆیشتوون. بەڵێ هێزی سەرەکی دژیان هێزی چەپی کۆمەڵگایە. مەبەستم تەنیا چەپی ڕێکخراو و پارتەکانی وەک حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری نییە، بەڵکو چەپی کۆمەڵایەتی بە گشتی، ئەو چەپەی کە ئێستا لە شەقامەکان لە خەباتی مەیدانیدا دەیبینین، لە بزووتنەوەی کرێکاریدا، لە بزووتنەوەی دادخوازی و هتد، لە… بزوتنەوەی مامۆستایان و خانەنشینان و هتد، ئەمە هێزێکە کە ئەو

ئاڵای بەها مرۆییەکانی بەدەستەوەیە.
بە پێچەوانەی بەها نەتەوەیی-ئیسلامی-لۆمپنیەکانەوە، بەها مرۆییە سۆسیالیستییەکان دەبێ دابنرێن، بەها مرۆییە چەپەکان دابنرێن و مرۆڤ پشت بە نوێترین دەستکەوتە گشتگیرەکانی شارستانییەتی مرۆیی ئەمڕۆ بەبەستەڵەت بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ ئەم جۆرە دەمەرگیری و بەم جۆرە سیاسەتە کۆنەپەرستانە و دژە مرۆییە. ئەمە مەیدانێکی فراوانە، لە سۆشیال میدیاوە تا گوتاری سیاسی، لە بزووتنەوەی مەیدانی و ناڕەزایەتییەکاندا، لە پڕوپاگەندە و لە هۆشیاریدا و لە بەرگریکردن لە مرۆڤایەتی و زانست و شارستانییەتی مۆدێرن، لە هەموو ئەم بەرانەدا پێویستە مرۆڤ لە دژی ئەم لۆمپنیزمە نەتەوەییە ئیسلامییە بوەستێت.و تەکی بشکێنێ. بە بڕوای من کۆمەڵگای ئێران نەک هەر ئەم لۆمپانە قبوڵ ناکات و ڕەوتێکی سەرەکی کۆمەڵگا نین، بەڵکو مشەخۆرن کە لە ڕاستیدا دەیانەوێت بزووتنەوەی ئینسانی خەڵک لە ئێراندا بشێوێنن و ژەهراوی بکەن.
بەڕای من ڕەوتی سەرەکی، گرایشی سەرەکی لە کۆمەڵگادا بەرەو پێچەوانەی لۆمپنیزمی نەتەوەیی-ئایینی هەنگاو دەنێت. بۆ ئەوەی هێرش بکەنە سەر کۆماری ئیسلامی و ئەم مەیلە ڕاستڕەو و ناسیۆنالیستی و مەزنانەی کە لە ڕاستیدا خزمەت بە کۆماری ئیسلامی دەکەن. ئەمڕۆ هەلومەرجی سیاسی-کۆمەڵایەتی زیاتر لە جاران بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ ئایین و ناسیۆنالیزم و لۆمپنیزم لەبەردەستدایە.

ئەم بابەتە لەسەر بنەمای چاپکەوتنێکی کەناڵی جەدید وەرگیراوە سوپاس بۆ ئەمیر تەوەکەلی بۆ ئامادەکردنی دەقی سەرەتایی ئەم چاپکەوتنە.
٣٠ی ئازاری ٢٠٢٢